

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

True Tolerance: Liberalism and the Necessity of Judgment

ขันติธรรมที่แท้จริง: เสรีนิยมและสิ่งที่จำเป็น ในการตัดสินใจ

ดร.ชนิษฐา สุขสง*

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือชิ้นนี้เป็นการศึกษาคุณประโยชน์ของหนังสือ “ขันติธรรมที่แท้จริง: เสรีนิยมและสิ่งที่จำเป็นในการตัดสินใจ” ที่ตั้งประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าด้วย “ขันติธรรมที่แท้จริง” ในแง่มุมที่สอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมและการพิจารณาเกี่ยวกับการนำเอาแนวคิด “ขันติธรรม” ในหลายระดับมาใช้ในการตัดสินใจ รวมไปถึงการพิจารณาเกี่ยวกับกรณีศึกษาในการนำแนวคิด “ขันติธรรม” ไปใช้ในแง่มุมที่มีความหลากหลายทั้งขันติธรรมในด้านการศึกษา และการเลี้ยงดู ขันติธรรมในการแสดงออก และขันติธรรมในด้านศาสนา

คำสำคัญ ขันติธรรม เสรีภาพ คุณธรรม

Abstract

This article study about the benefits of the book. “True Tolerance : Liberalism and the Necessity of Judgment” which discusses the concept of true tolerance in terms of liberalism and the deliberate adoption of the concept of “tolerance” at various levels is used for judgment. It also includes consideration of case study for apply the concept of “tolerance” in terms of diversity in education and nurture tolerance, expressive tolerance and religion tolerance.

Keyword: Tolerance, Liberalism, Virtue

*นักวิชาการอิสระ

หนังสือเล่มนี้ โยเซฟ บุดซีเซฟสกี (Józef Budziszewski) ได้แบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น การอารัมภบทเพื่อพิจารณาถึงจุดประสงค์ของเสรีภาพ การพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดขั้นดิธรรมใน 5 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการอธิบายเกี่ยวกับข้อถกเถียงของนิยามแนวคิดที่ว่าด้วย “ขั้นดิธรรม” ส่วนที่สอง เป็นการอธิบายเปรียบเทียบข้อถกเถียงของจริยธรรมในการคงความเป็นกลางว่าเสมือนหัวของ Hydra สัตว์ประหลาดในเทพนิยาย บทที่สาม เป็นการพิจารณาแนวคิดขั้นดิธรรมผ่านกรณีศึกษาทางด้านการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดู (The Special Case of Tolerance in Education and Nurture) ส่วนที่สี่ เป็นการพิจารณากรณีศึกษาเกี่ยวกับการแสดงออกถึงขั้นดิธรรม (The Special Case of Expressive Tolerance) และส่วนที่ห้า เป็นการพิจารณาขั้นดิธรรมผ่านกรณีศึกษาทางศาสนา (The Special Case of Religious) ซึ่งครอบคลุมแนวคิดขั้นดิธรรมที่หลากหลายมุมมอง และในบทสุดท้ายจะเป็นการนำเสนอภาคผนวกที่แบ่งออกเป็น 4 ภาคผนวกย่อย ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นดิธรรม การตีความที่เป็นส่วนสำคัญพื้นฐานของขั้นดิธรรม แหล่งที่มาของหลักการในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับขั้นดิธรรม และประเด็นเชิงประจักษ์

ทั้งนี้ การนำเสนอในบทความนี้ ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอหลักเป็นสองส่วน ได้แก่ ในส่วนแรกเป็นการนำเสนอถึงสาระสำคัญของหนังสือ และในส่วนที่สองเป็นการนำเสนอถึงข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์จากการอ่านหนังสือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สาระสำคัญของหนังสือ

ประเพณีเสรีนิยมในทางการเมือง (The liberal tradition in politics) เป็นต้นกำเนิดของรัฐธรรมนูญและแนวคิดเสรีนิยม โดยหนึ่งในคุณธรรมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเพณีเสรีนิยมทางการเมืองที่สำคัญคือ ขั้นดิธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับจุดประสงค์ของขั้นดิธรรมที่แท้จริง โดยนักคิดส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าขั้นดิธรรมคือคุณธรรมสูงค่าที่จะได้รับการปกป้องในหมู่ของคุณธรรมอื่น ๆ ที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน แต่เป็นคุณธรรมที่อยู่ร่วมกับคุณธรรมอื่น ๆ นักคิดมักจะให้ความหมายของขั้นดิธรรมว่า คือความเป็นกลางทางจริยธรรม (ethical neutrality) โดยเป็นความเป็นกลางที่เกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งเป็นความรักของมนุษย์ และสิ่งซึ่งเป็นคุณสมบัติเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะในการแสดงออกที่ได้รับการชื่นชมสรรเสริญ แต่จุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้กลับต้องการชี้ให้เห็นถึงขั้นดิธรรมที่แท้จริงที่มีความแตกต่างอย่างมากจากการคงความเป็นกลางที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของการอดทนโดยปราศจากจริยธรรมในการตัดสินใจ ซึ่งกลายเป็นข้อบกพร่องของความอดทน

ส่วนที่ 1 อะไรคือขันติธรรมที่แท้จริง (What is true tolerance?)

ในส่วนที่หนึ่ง ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับขันติธรรมที่แท้จริงซึ่งมักจะไม่ได้ได้รับการพิจารณาถึง เนื่องจากโดยทั่วไปมักมองว่า ขันติธรรมเป็นเรื่องง่าย แต่แท้จริงแล้ว ขันติธรรมเป็นคุณธรรมที่ได้รับการละเลยและสูญหายไป โดยขันติธรรมคือหนึ่งในคุณธรรมที่ซับซ้อน อยู่ภายในบุคลิกภาพของมนุษย์ที่ฝังแน่นในนิสัยของมนุษย์ที่จะแสดงออกมา โดยผ่านการตัดสินใจของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่เลว สิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด ซึ่งบางครั้งเป็นสิ่งที่ยากที่จะมองเห็น ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ผู้เขียนมองว่าไม่ได้เป็นแค่เรื่องของอารมณ์ที่จะทำตามกฎ หรือเป็นเรื่องของการวางตัวเป็นกลาง (neutralists) แต่เป็นการปรับใช้ในระหว่างกลุ่มหรือระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความคิดในเรื่องความดีความเลวของแต่ละกลุ่มว่า อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเนื่องจากการวางตัวเป็นกลางเป็นสิ่งที่ไม่มีใครเห็น ซึ่งกลายเป็นการบิดเบือนประเพณีเสรีนิยมที่อ้างถึง การวางตัวเป็นกลางตามหลักจริยธรรม (Ethical Neutrality) ซึ่งก็คือหลักของ ค่านิยมเสรี (free value) ในทางเสรีนิยม แต่ในความเป็นจริงมันไม่สามารถเป็นกลางทางจริยธรรมได้ ดังนั้น มันจึงเป็นเพียงภาพลวงตาของความเป็นกลางทางศีลธรรม เนื่องจากไม่สามารถสร้างความเป็นกลางในทางจริยธรรมได้อย่างแท้จริง

ศีลธรรม คือส่วนหนึ่งของความพึงพอใจหรือก็คือธรรมเนียมที่ไม่มีความดีในตัวเอง จึงขึ้นอยู่กับว่าเราจะสามารถนำมาใช้ในความสัมพันธ์ที่ถูกต้องได้อย่างไร ซึ่งมนุษย์ส่วนใหญ่ต่างก็สับสนในอารมณ์เกี่ยวกับความดีและความเลวที่มนุษย์ถูกครอบงำ อันเกิดจากการไม่มีความรู้ในทางศีลธรรม เช่นเดียวกันกับขันติธรรมที่แท้จริงที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ศิลปะของความอดทน แต่เป็นศิลปะในการรู้ว่าจะอดทนเมื่อไหร่และอดทนอย่างไร โดยต้องไม่ใช่เป็นเพียงแค่การอดทนอดกลั้นจากการตัดสินใจ แต่ต้องเกิดจากผลลัพธ์ของการตัดสินใจที่มีที่มาจากสามัญสำนึกด้านศีลธรรมที่ดี ซึ่งหยั่งรากลึกอยู่ภายในจิตใจและเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการฝึกฝนโดยมีขันติธรรมเป็นพื้นฐาน และศีลธรรมในการอดทนอดกลั้น หรือขันติธรรมนี้ก็เหมือนเหมือนกับศีลธรรมอื่น ๆ ที่ เป็นสิ่งที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ควบคู่กับศีลธรรมในด้านอื่น ๆ เพราะขันติธรรมไม่สามารถเป็นศีลธรรมที่แท้จริงได้ด้วยตัวมันเองถ้าขาดความรู้ที่จำเป็น โดยผู้เขียนได้เชื่อมโยงขันติธรรมเข้ากับศีลธรรมข้ออื่น ๆ เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเมตตา การแบ่งปัน การเคารพผู้อื่น การมีมารยาท เป็นต้น นอกจากนี้คุณธรรมที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นมากกว่าแค่การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ต้องประกอบด้วยความจริงในการพัฒนาความสามารถที่จะแยกแยะกฎของความดีความเลว และสามารถเลือกสิ่งที่ถูกต้องได้แม้อาจไม่ได้มีกฎเกณฑ์ตั้งไว้ก็ตาม และในบางครั้งสิ่งที่เลือกอาจเป็นสิ่งที่ขัดแย้งต่อสิ่งที่เคยถือปฏิบัติ

ขันติธรรมที่แท้จริง คือสิ่งที่อริสโตเติลเรียกว่าปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติ (practical wisdom) เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิธีการและเป้าหมาย (means and ends) โดยขันติธรรมที่แท้จริงนั้นจะขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องว่า อะไรคือความดีสำหรับการดำรงอยู่ของมนุษย์ และเราจะเข้าใจความดีนั้นอย่างไร นอกจากนี้จะต้องรู้ว่าเมื่อไหร่จะต้องเอาตัวเองให้พ้นจากความเลวร้ายทั้งหลาย และรู้ว่าทำไมต้องทำเช่นนั้นโดยไม่ใช้แค่ทำเพื่อเป้าหมายที่ดี และสิ่งที่น่ากังวลใจซึ่งเป็นปัญหาคือวิธีการปฏิบัติในการเข้าถึงศีลธรรม (virtue) ความจริง (truth) และพระเจ้า (God) ผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ยิ่งก่อให้เกิดความเลวร้าย และยังทำให้ไกลออกจากเป้าหมายที่แท้จริง ดังนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับขันติธรรมที่แท้จริงจึงไม่ใช่การไม่ใส่ใจกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น แต่เป็นการป้องกันผลลัพธ์ที่อาจขัดแย้งกับวิธีการที่สมมติขึ้นเนื่องจากความเข้าใจที่ผิดพลาด

โดยสรุป สิ่งที่คุณต้องการนำเสนอในส่วนนี้คือ การพยายามชี้ให้เห็นว่า ขันติธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และหลักการของขันติธรรมที่แท้จริงมีความแตกต่างอย่างมากกับแนวคิดเรื่องการวางตัวเป็นกลาง (neutralists) และขันติธรรมที่แท้จริงจะต้องไม่ใช่การอดทนในทุกสิ่ง แต่ต้องสามารถแยกแยะความแตกต่างได้ว่าอะไรควรอดทนและอะไรไม่ควรอดทน โดยคำนึงถึงความเข้าใจและรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ดีที่มีความสำคัญในการดำรงอยู่ของมนุษย์ ทั้งเพื่อการสนับสนุนและปกป้องสิ่งที่ดี ภายใต้ข้อสมมติทั้งในแง่ของความเหมาะสม ความถูกต้องของกฎข้อบังคับ และการตีความตามความหมายของกฎข้อบังคับ

ส่วนที่ 2 The Heads of Hydra

ในส่วนที่สองของหนังสือ ผู้เขียนมุ่งเน้นที่จะวิพากษ์แนวคิดเรื่องการวางตัวเป็นกลาง (neutralists) ว่าเป็นตรรกะที่ไม่สามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยวิพากษ์ถึงข้อดีของการวางตัวเป็นกลางว่า เปรียบเสมือนกับหัวของ Hydra ซึ่งเป็นสัตว์ในเทพนิยายที่มีหัวเป็นมังกรทั้งหมด 39 หัวในหนึ่งตัวทำให้ยากที่จะฆ่าให้ตายเพราะหัวสามารถงอกใหม่ได้ โดยข้อถกเถียงสำหรับจริยธรรมในการคงความเป็นกลางมีประเด็นคำถามที่สำคัญ คือ ทำไมต้องเป็นกลาง ซึ่งคำตอบส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ว่าอะไรคือสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ ทั้ง ๆ ที่โดยแท้จริงแล้วในทางปฏิบัติผลลัพธ์กลับขัดแย้งกับคำตอบที่อ้างไว้ ดังดูได้จากนโยบายสาธารณะที่แนวคิดการวางตัวเป็นกลางไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ แม้จะมีระบุหลักความเป็นกลางไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งโดยสรุปคือ หากตัดสินด้วยหลักความเป็นกลางก็ไม่ได้หมายความว่าให้นำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีสำหรับมนุษย์จากการตัดสินใจนั้น และการตัดสินใจที่เป็นกลางแท้จริงแล้วก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป

โดยคติพจน์เกี่ยวกับการวางตัวเป็นกลางทั้ง 39 ประเด็นที่ผู้เขียนเปรียบกับหัวมังกรทั้ง 39 หัวของ Hydra นั้น มีประเด็นที่สำคัญ เช่น ประเด็นการต่อต้านค่านิยมของสังคมที่มีมากกว่าหนึ่งวิถีทางในการไปสู่ความดีซึ่งไม่จำเป็นต้องทำตามค่านิยมของสังคม ประเด็นการต่อต้านพวกขี้สงสัย (skeptical) ที่ว่าไม่มีใครรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ดีสำหรับการดำรงอยู่ของมนุษย์ เนื่องจากสิ่งที่ดีมีความแตกต่างกันตามความความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ดีหรือเลว ประเด็นการต่อต้านการนำเอาความรู้มาใช้ด้วยความคิดว่าตนเองรู้ดีที่สุด ประเด็นการต่อต้านกับแนวคิดที่ตรงข้ามด้วยการออกกฎหมายห้ามผู้ที่มีแนวคิดต่อต้าน และประเด็นการต่อต้านกับความคิดเกี่ยวกับเจตจำนงเสรี (free will) ที่เชื่อว่าเพราะมีเสรีจึงไม่มีใครทำอะไรโดยที่เจ้าตัวไม่ยอมรับได้ ซึ่งแท้จริงแล้วแม้จะมีเสรีแต่ก็ไม่ได้หมายถึงมีอิสระจากศีลธรรม และรวมถึงการบังคับให้บุคคลกระทำการใด ๆ โดยเงื่อนไขที่ไม่มีทางเลือก เป็นต้น

ส่วนที่ 3 กรณีศึกษาของขันติธรรมในการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดู (The Special Case of Tolerance in Education and Nurture)

ในส่วนที่สาม ผู้เขียนได้พยายามหยิบยกกรณีศึกษาของการนำเอาหลักขันติธรรมมาใช้ในการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดู โดยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกลางของบลูค เอคเคอร์แมน (Bruce Ackerman) มายกตัวอย่างและวิพากษ์ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้แนวคิดความเป็นกลาง กับการใช้ขันติธรรมที่แท้จริงในการศึกษาและอบรมเลี้ยงดู โดยเบื้องต้นผู้เขียนได้หยิบยกถึงหลักการในการให้การศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีคิดแบบเสรี (Liberal) และแบบเผด็จการ (Authoritarian) ที่มีแนวคิดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

วิถีคิดแบบเผด็จการ (Authoritarian) มองว่ามนุษย์โดยธรรมชาติไม่ได้เป็นคนดี ดังนั้น หากปล่อยไว้จะนำมาซึ่งความยุ่งเหยิง ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูโดยจัดระบบให้กับเด็กเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี โดยเชื่อว่ากระบวนการในการตัดสินใจเพื่อแยกแยะสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลว จำเป็นต้องมีการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถแยกแยะได้ โดยใช้แนวทางการกำหนดความดี/เลวผ่านความเชื่อ โดยไม่ต้องถามถึงเหตุผลเกี่ยวกับศีลธรรม และเชื่อว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นก็จะไม่ทำอะไรที่แตกต่าง และสามารถที่จะรู้ว่าอะไรดีเลวได้จากการถูกปลูกฝัง รวมทั้งสามารถระบอบอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวได้ ซึ่งหากเป็นไปได้ก็แสดงว่าโปรแกรมการอบรมแบบเผด็จการประสบผลสำเร็จ โดยที่วิถีคิดแบบนี้จะมีความแตกต่างจากวิถีคิดแบบเสรี (Liberal) ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีอิสระในการทำตามเหตุผลหรือคุณค่าของตัวเอง โดยแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูแบบเสรีจะบอกแค่แนวคิด (idea) แต่ไม่กำหนดวิธีการ โดยมีชุดของการศึกษาที่ประกอบด้วยศีลธรรมมากกว่าหนึ่งข้อที่ประกอบกันเป็นแนวทางในการคิด และใช้

วิธีการสอนให้เกิดการตระหนักรู้ผ่านการปฏิบัติ โดยเชื่อว่าการที่มนุษย์ได้เรียนรู้ เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นก็จะเกิดการปรับตัวให้เข้ากับสังคมด้วยวิถีทางที่เหมาะสมกับตัวเอง และมนุษย์สามารถมี อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวได้ และมีความเชื่อเป็นของตนเองได้แต่ต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่ทำร้ายใคร ดังนั้นจะเห็นได้ว่า จากการที่แนวคิดแบบเผด็จการและเสรีมีความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้มีวิธีการในการให้การศึกษและการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน

จากแนวทางให้การศึกษและการอบรมเลี้ยงดูแบบเสรี เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับ หลักการของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกลาง (Neutrality) ของ Ackerman ได้แสดงให้เห็นว่า ได้มีการบิดเบือนการให้การศึกษแบบเสรี เพราะหากปล่อยให้มีการกระทำในสิ่งที่ไม่เข้าใจหรือ สิ่งที่เกิดตามแบบแนวคิดของเอคเคอร์แมนที่เชื่อว่า เด็กเกิดมาไม่สมบูรณ์พร้อมและไม่ได้เรียนรู้ เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม ดังนั้น พ่อแม่จึงควรเข้าแทรกแซงการเข้าสังคมและการดำเนินวิถี ชีวิตตามวัฒนธรรม โดยมองว่า แนวทางนี้มีความแตกต่างจากแนวคิดแบบเผด็จการที่สร้างข้อจำกัด ทางวัฒนธรรมให้เด็ก ในขณะที่แนวทางแบบความเป็นกลางจะเลี้ยงเด็กเหมือนต้นไม้เพื่อเติบโต เป็นวัตถุดิบที่ดีของสังคม โดยผู้เขียนได้วิจารณ์แนวคิดในการให้การศึกษาก่อน Ackerman ว่ามี สิ่งที่คุณครูหรือในสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่งผู้เขียนมองว่าแนวคิดของความดีมีสองนัยยะคือ แนวคิดของความดีที่เป็นสากล (universal) และแนวคิดของความดีเฉพาะส่วน (particular) เนื่องจากในความเป็นจริงไม่มีอะไรเหมือนกัน โดยชุดของคุณค่าความดีละเลยมิติคุณค่าของชีวิต เพราะชีวิตมนุษย์มีทั้งความเหมือนและความต่าง และประเด็นที่สอง เป็นความคลุมเครือจาก การมองประเด็นแนวคิดแบบเสรีและแนวคิดแบบเผด็จการแยกส่วนกัน อีกทั้งยังตีความในการ แปลนิยามของสองแนวคิดดังกล่าวผิดพลาด และที่สำคัญคือ การมองว่าการศึกษาย่างเสรี ไม่ใช่การให้เสรีภาพที่แท้จริงเพราะเสรีภาพที่แท้จริงคือความเป็นกลาง นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ คลุมเครือในการตีความในประเด็นของทางเลือกของศีลธรรม (moral choice) ผิดพลาด

โดยเมื่อพิจารณาการให้การศึกษตามแนวคิดการวางตัวเป็นกลางโดยละเอียด พบว่า มีหลักการที่น่าสนใจต่อการพิจารณาคือ ประเด็นที่หนึ่ง ในการศึกษาในระดับเบื้องต้น (primary education) พ่อแม่ควรมีความเป็นกลางในการสั่งสอนลูก โดยต้องเป็นการให้คำแนะนำ หรือการชี้แจงในลักษณะที่ไม่ใช่การสั่ง แต่เป็นการกระทำเพื่อการสอนที่จะสร้างให้เกิดประโยชน์ สองประการคือ การสอนให้เข้าใจในสำนักพลเมืองเพื่อให้เด็กสามารถเข้าสังคมได้ และการสอน เกี่ยวกับสำนักทางวัฒนธรรม (cultural cohering) ซึ่งเป็นการยึดเหนี่ยวคุณค่าต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์ของพ่อที่พยายามสั่งสอนลูกชายที่ต้องการไปขโมย จักรยาน โดยพ่อได้ทำหน้าที่ตามหลักคิดของแนวทางการวางตัวเป็นกลางในการให้การชี้แนะถึง โทษจากการขโมยจักรยาน แต่สุดท้ายหากลูกยังคงตัดสินใจไปขโมยจักรยาน ถ้ายังคงยึดตาม

หลักการวางตัวเป็นกลาง พ่อก็ต้องยอมรับการตัดสินใจของลูก ซึ่งผู้เขียนตั้งประเด็นถกเถียงว่า แนวคิดในลักษณะนี้เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากหากลูกกระทำผิดพ่อแม่ก็ควรจัดการ ทั้งในความผิดที่เป็นเรื่องผิดบาปทางศีลธรรม (sin) และความผิดในทางกฎหมาย (crime) จึงจะถือเป็นแนวคิดของชั้นศีลธรรมที่แท้จริง เป็นต้น และในส่วนของการศึกษาในระดับทุติยภูมิที่เป็น การศึกษาที่ให้โดยโรงเรียนมากกว่าครอบครัว ซึ่งเป็นขั้นตอนการถ่ายทอดโอนอำนาจจากพ่อแม่สู่ สังคม โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การให้เด็กสร้างคุณค่าของตัวเอง ด้วยการหาความเป็นตัวตน และสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวขึ้นโดยไม่ต้องไม่ถูกแทรกแซง ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ถกเถียงว่า แม้แนวคิดในการให้เด็กมีอิสระในการสร้างคุณค่าในตัวเองจะเป็นแนวคิดที่ดี แต่บางคุณค่าหรืออัตลักษณ์ ที่เด็กสร้าง หากเป็นสิ่งที่ผิดหรืออาจเป็นอันตรายต่อชีวิต เช่น การสร้างคุณค่าว่าจะไม่กินข้าว และเด็กตายไปเพราะไม่กินข้าว ด้วยเหตุนี้ การใช้แนวคิดความเป็นกลางอาจกลายเป็นสิ่งที่ ทำลายครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นการไม่มีชั้นศีลธรรมที่แท้จริงเพราะเป็นการเพิกเฉยต่อสิ่ง ที่ทำลายสังคม

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดความเป็นกลางเป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งหากปรับเปลี่ยนมุมมองในบางด้านก็จะสามารถกลายเป็นชั้นศีลธรรมที่แท้จริงได้ โดยมีแนวทาง ที่สำคัญคือ ควรมีการสอนให้เด็กเรียนรู้ทักษะผ่านชุดเครื่องมือเพื่อให้เด็กนำไปใช้ในการพัฒนาต่อ และควรสอนให้เด็กมีการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีและมีความรับผิดชอบในทางสังคม รวมทั้งการ ให้การศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูต้องไม่ใช่เป็นไปในลักษณะของการไม่เข้าแทรกแซงจนกลายเป็น การเพิกเฉยต่อสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคม การอบรมสั่งสอนที่มีชั้นศีลธรรมที่ แท้จริงจึงต้องเป็นการหวังว่าเด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพโดยพ่อแม่ยุ่งเกี่ยวและช่วยเหลือน้อยที่สุด แต่เปิดโอกาสให้เด็กได้ผ่านการฝึกฝนและเรียนรู้เกี่ยวกับความดีและความเลว

ส่วนที่ 4 กรณีศึกษาของการแสดงออกถึงชั้นศีลธรรม (The Special Case of Expressive Tolerance)

ส่วนที่ 4 ผู้เขียนได้ตั้งประเด็นการศึกษาหลักการในการแสดงออกถึงชั้นศีลธรรม โดยเปรียบเทียบการแสดงออกถึงชั้นศีลธรรมกับหลักการของแสง ที่มีแสงทั้งที่สูงกว่าและต่ำกว่า เจตสีทั้ง 7 สี ที่ออกมาจากสเปกตรัม คือ แสงระดับอัลตราไวโอเลต (ultraviolet) ที่เปรียบเสมือน การแสดงถึงเสรีภาพที่มีมากเกินไป และ แสงระดับอินฟราเรด (infrared) ที่เปรียบเสมือนเสรีภาพ ที่ถูกจำกัดในทุก ๆ อย่าง โดยในทางทฤษฎีถือว่ารัฐบาลรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีที่รัฐควรจะทำ แต่ ในทางปฏิบัติรัฐไม่รู้ว่าควรทำสิ่งใด ซึ่งรัฐจะต้องมีความพยายามเป็นอย่างยิ่งในการรักษา ความสมดุลของการให้เสรีภาพที่จะต้องมีการวางตำแหน่งเพื่อกำกับและให้เสรีภาพ ตามหลัก

เหตุผล เช่น ในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐก็ควรให้มีเสรีในการได้รับข้อมูลในระดับหนึ่งแต่ต้องไม่ใช่ทั้งหมด โดยการแสดงออกอาจแบ่งออกได้เป็นสามระดับ คือ ระดับที่หนึ่งเป็นการให้ข้อมูลสาธารณะซึ่งเป็นการปกป้องสิทธิในระดับที่มาก ระดับที่สองเป็นการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่เกี่ยวกับรัฐ และระดับที่สามเป็นการแสดงออกอื่น ๆ ซึ่งปกป้องสิทธิในระดับที่น้อย โดยเมื่อพิจารณาเชื่อมโยงกับการแสดงออกถึงขันติธรรมกับการวางตำแหน่งของเสรีภาพในรัฐธรรมนูญว่าควรจะจัดวางในตำแหน่งใดนั้นจะต้องทำการพิจารณาในสองประเด็น คือ ประเด็นแรกต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์ของรัฐธรรมนูญ และประเด็นที่สอง ต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดของเสรีภาพ ซึ่งประกอบด้วยสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่ละเมิดผู้อื่น และเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้การแสดงออกทั้งหมดจะเป็นไปตามสิทธิหรือไม่ ต้องพิจารณาจากจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนาในการพูดหรือการพิมพ์ เนื่องจากขันติธรรมในการแสดงออกจะต้องอยู่ภายใต้กรอบตามแนวคิดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญที่จะต้องไม่ทำให้เกิดปัญหาในการสร้างให้เกิดความเสื่อมเสียหรือลดคุณค่าของสังคม ในหนังสือได้หยิบยกถึงประเด็นในการใช้เสรีภาพในการพูดและการตีพิมพ์ที่ขัดต่อหลักศีลธรรมของรัฐ ซึ่งได้มีการยกตัวอย่างในสี่ระดับ คือ กรณีความเสื่อมเสียในระดับมาตรฐาน (Standard Obscenity) เช่น กรณีการพูดวิพากษ์วิจารณ์ศาสนาในพื้นที่สาธารณะ กรณีระดับที่สองคือ การพูดหยาบคาย (Indecency) กรณีในระดับที่สาม คือ การทำอนาจารเด็ก (Child Pornography) และ กรณีในระดับที่สี่ การบังคับทางเพศ (Sexual Subordination) ซึ่งทั้งสี่กรณีนี้แม้จะมองโดยผิวเผินว่าเป็นการกระทำโดยเสรี แท้จริงแล้วมันเป็นสิ่งที่มีหลักในทางศีลธรรมของรัฐกำกับโดยพิจารณาจากเจตนาเป็นหลัก ดังนั้นโดยสรุปจึงอาจกล่าวได้ว่า ขันติธรรมที่แท้จริงไม่ใช่การวางตัวเป็นกลาง และเสรีภาพที่ดีต้องไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป แต่ต้องเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล เป็นสิ่งที่ดี และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม

ส่วนที่ 5 กรณีศึกษาขันติธรรมในทางศาสนา (The Special Case of Religious)

ในส่วนที่ห้าซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของเนื้อหาหลักในการพิจารณา ผู้เขียนได้นำเอากรณีศึกษาเกี่ยวกับขันติธรรมในทางศาสนา โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ การหยิบยกตอนหนึ่งในพระคัมภีร์ของคริสต์ศาสนามาเป็นตัวอย่างในการพิจารณา โดยในพระคัมภีร์ได้กล่าวถึงความอดทนและความพยายามที่จะทำให้ผู้ปกครองในสมัยโรมเข้าใจในหลักการพื้นฐานของคริสต์เตียนที่ปฏิเสธเทพเจ้าองค์อื่นและยึดมั่นในการศรัทธาต่อพระเจ้า นอกจากนี้ผู้เขียนได้หยิบยกประเด็นของขันติธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะประเด็น การทำสงครามทางศาสนา ซึ่งคริสต์เตียนที่เป็นผู้นับถือศาสนาแต่ในนามไม่ได้อดทนในการจัดการกับปัญหาตามหลักคำสอนแต่ดัดแปลงตามความคิดของตน เช่น พระเยซูบอกว่าอาณาจักรของพระองค์และอาณาจักรโลกนี้ต่างกัน ดังนั้น

การทำสงครามเพื่อให้ได้อาณาจักรจึงไม่ใช่พระประสงค์ของพระเจ้า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงขันติธรรมตามหลักคำสอนของศาสนาได้แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าไม่ได้ต้องการให้คนที่ไม่เชื่อในพระเจ้ามายกย่องพระองค์ และการบังคับให้คนเชื่อโดยที่บุคคลนั้นไม่ได้เชื่อด้วยใจจริงถือเป็นการขัดต่อบัญชาของพระเจ้า นอกจากนี้ การเชื่อศรัทธาในพระเจ้าต้องไม่ใช่การหลบหลีกหนีตาเชื่อแบบมือคด ตัดสินไปก่อนล่วงหน้า แต่ต้องเป็นการตัดสินใจซึ่งอยู่ในทางสว่างแห่งความจริงที่มีอิสระ และต้องไม่ใช่เป็นการเชื่อที่มาจากกรวยมรับจากการตัดสินใจของผู้อื่นและไม่ยกเว้นแม้กระทั่งการตัดสินใจจากรัฐบาล นอกจากนี้คริสต์เตียนควรอดทนและยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นเชื่อแต่ไม่ได้หมายความว่าความถึงการร่วมมัสการในสิ่งเหล่านั้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้หยิบยกแนวคิดขันติธรรมในทางศาสนาที่มีอยู่ในปรัชญาของสำนักคิดต่าง ๆ มาอธิบายไว้อย่างน่าสนใจ เช่น ในสำนักปรัชญาแบบอรรถประโยชน์นิยมในมุมมองของจอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) ที่มองว่า อรรถประโยชน์นิยมเท่ากับการหวังว่า จะมีชีวิตที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ดังเช่น Mill ที่เชื่อว่าความอดทนในทางศาสนามีอยู่แล้วในตัวเองและจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ในสังคมที่ถอยหลังมักต้องการกฎระเบียบที่สร้างขึ้นโดยผู้ปกครองมากกว่าความอดทนทางศาสนา แต่โดยแท้จริงแล้วไม่ว่าในสังคมแบบใด ขันติธรรมทางศาสนาจะเกิดขึ้นเมื่อไรและอย่างไรขึ้นอยู่กับการแข่งขันของความเชื่อเพื่อคัดกรองไปสู่ความจริง เป็นต้น ซึ่งโดยสรุปสิ่งที่ผู้เขียนเน้นย้ำคือ หัวใจสำคัญของการมีขันติธรรมในด้านศาสนา คือ การเคารพต่อความเชื่อของแต่ละศาสนาและไม่บังคับให้ใครนับถือศาสนาใด เพราะเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการของการมีขันติธรรมและการเคารพสิทธิเสรีภาพ

ภาคผนวก

นอกจากการนำเสนอประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับศีลธรรมของขันติธรรมในประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนยังได้มีการสรุปประเด็นเกี่ยวกับขันติธรรมที่แท้จริง ซึ่งมีรายละเอียดที่น่าสนใจไว้ในส่วนของภาคผนวก โดยเฉพาะในภาคผนวกที่หนึ่ง ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจได้แก่ การนำเสนอว่าขันติธรรมที่แท้จริงเป็นการปกป้องเป้าหมาย (Ends) แต่ไม่ได้ต่อต้านวิธีการ (Means) การมีขันติธรรมต้องไม่นำไปสู่การทำลายสังคม ขันติธรรมต้องอยู่ภายใต้เหตุและผลที่ไม่ใช่ความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และส่วนหนึ่งของขันติธรรมที่แท้จริง คือ การที่เราปฏิเสธในสิ่งที่เราไม่สามารถจะอดทนได้ในบางครั้ง แม้ว่าสิ่งนั้นไม่ใช่สิ่งที่ผิด นอกจากนี้ไม่มีใครรู้ว่าสิ่งที่ดีที่สุดของผู้อื่นเป็นอย่างไร แต่ขันติธรรมที่แท้จริงต้องยอมรับว่าไม่มีใครรู้จักตัวเองเท่าตัวเอง อันนำไปสู่การตัดสินใจผู้อื่น ด้านขันติธรรมที่แท้จริงของรัฐ ผู้เขียนเสนอว่า รัฐควรหลีกเลี่ยงในการบีบบังคับให้เชื่อโดยต้องไม่อนุวัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออย่างเป็นทางการและรวมถึงการกระทำใด ๆ

ของรัฐที่มุ่งเน้นให้รู้สึกได้ว่าเป็นการย้าเตือนให้เชื่อ รวมถึงการสนับสนุนองค์กรใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ เช่น ความเชื่อทางศาสนา นอกจากนี้ข้อเสนอแนะของขันติธรรมก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ เป็นกลางที่แท้จริงตามทฤษฎี แต่อยู่ภายใต้ข้อสมมติฐานของแต่ละข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับเป้าหมาย ของรัฐ และในโลกมนุษย์ไม่มีอะไรสำคัญกว่าศาสนา ศาสนาควรถูกปกป้องอย่างสุดกำลัง แต่คน ส่วนใหญ่ก็ถูกหลอกลวงโดยศาสนา การปกป้องศาสนาที่แท้จริงไม่ใช่การใช้ความรุนแรงโดย การฆ่า แต่เป็นการยอมถูกด่าว่าโดยไม่ใช้ความเกรี้ยวกราดแต่ใช้การอดทน รวมทั้งต้องไม่ใช้ วิธีการฉ้อฉลแต่ต้องเป็นการซื้อสัตย์

ข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์หนังสือ

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ทำให้มีความเข้าใจถึงแนวคิดของขันติธรรมที่แท้จริง ว่าไม่ใช่เป็นเพียงแค่การอดทนอดกลั้นในทุกสิ่งแต่ต้องเป็นการอดทนที่มีหลักของเหตุผลกำกับอยู่ โดยมีความแตกต่างจากการคงความเป็นกลาง เพราะขันติธรรมที่แท้จริงจะต้องไม่เพิกเฉยต่อสิ่ง ที่เล็งเห็นได้ว่าจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม และจะต้องไม่ใช้การอดทนในสิ่งที่โน้มเอียง ไปในทางใดทางหนึ่ง และแม้ขันติธรรมจะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการยอมรับในสิทธิเสรีภาพ แต่ก็ต้อง เป็นไปในระดับที่พอดี ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ที่สำคัญคือ ต้องเป็นสิทธิเสรีภาพที่ไม่ละเมิด ต่อผู้อื่นและก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคม โดยขันติธรรมถือได้ว่าเป็นหลักศีลธรรมที่จำเป็น อย่างยิ่งต่อแนวคิดแบบเสรีนิยมที่มีความหลากหลายทางความคิดและการกระทำและไม่สามารถ ตัดสินความถูกต้อง โดยเฉพาะทางความคิดได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการอดทนต่อความคิดต่างเป็น สิ่งที่สำคัญเพื่อให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข โดยหลักสำคัญของขันติธรรมเน้นที่วิธี การซึ่งก็คือการปฏิบัติ โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่าจะอดทนเมื่อไร และอดทนอย่างไร ซึ่งประเด็น ด้านขันติธรรมที่ผู้เขียนได้นำเสนอในหนังสือเล่มนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ กับปรากฏการณ์ทางสังคมและการนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคม เนื่องจาก ขันติธรรมถือได้ว่าเป็นศีลธรรมที่สัมพันธ์กับการกระทำของมนุษย์ที่จำเป็นต้องใช้ในการอยู่ร่วม กันในสังคม

อย่างไรก็ตาม โดยพื้นฐานของหนังสือปรัชญาที่มีการหยิบยกแนวคิดของนักปรัชญา ในหลายสำนัก รวมทั้งกลวิธีในการเขียนที่ต้องอาศัยการตีความ เนื่องจากเนื้อหาที่นำเสนอใน บางส่วนจะไม่ได้ใช้การนำเสนอแบบตรงไปตรงมา แต่จะใช้การเปรียบเทียบ เปรียบเปรยหลัก แนวคิด ข้อเสนอ ข้อโต้แย้งในเชิงปรัชญาสอดแทรกอยู่ตลอดการนำเสนอ ทำให้ผู้อ่านต้องใช้ สมานิติและต้องมีพื้นฐานทางด้านปรัชญาในระดับหนึ่งจึงจะสามารถทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียน นำเสนอได้ โดยเฉพาะในบางช่วงบางตอนที่ค่อนข้างมีความสับสนในการตีความหรือการสร้าง

ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ แต่โดยภาพรวมถือได้ว่า หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่น่าสนใจและสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากจนเกินไปสำหรับนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจในประเด็นศีลธรรมด้าน "ขันติธรรม" ซึ่งถือเป็นหลักศีลธรรมพื้นฐานในหลากหลายสาขาวิชา เช่น ในด้านพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน หลักการปกครอง และหลักกฎหมาย เป็นต้น และรวมไปถึงการเป็นหลักศีลธรรมพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนในการดำรงชีวิต ดังนั้นคุณูปการที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้จึงอยู่ที่การหยิบยกศีลธรรมที่ว่าด้วย "ขันติธรรม" มาพิจารณาและนำเสนอในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน และสามารถนำประเด็นจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใกล้ตัวมาใช้เป็นกรณีศึกษาเชื่อมโยงให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจแนวคิดในเชิงศีลธรรมที่มีความเป็นนามธรรมได้ง่ายและมีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

Budziszewski, J., *True Tolerance: liberalism and the necessity of judgment*. Second printing. New Jersey: Transaction Publishers. 2008.
